



VAJDA ZOLTÁN

Szentimentalizmus a korai amerikai eszmetörténetben

Bevezető

Az Egyesült Államok korai időszakának (1776–1861) eszmetörténet-írásában az utóbbi harminc évben egyre érzekelhetőbb a szentimentalizmus művelődéstörténeti irányzatának intenzív kutatása. A szentimentalizmus leginkább irodalomtörténeti kategóriaként ismert, azonban az angolszász világban kialakulása filozófiai fejleményekhez kapcsolódik, így nem meglepő, hogy jelenléte nem korlátozódik szépirodalmi művekre. Előljáróban még azt is fontos leszögeznünk, hogy jóllehet 18. századi jelenségről van szó, az Egyesült Államokban a szentimentalizmushoz köthető jelenségek egészen a 19. század közepéig kimutathatók.¹

A jelen tanulmányban arra vállalkozom, hogy egyrészt bemutassam a téma szakirodalmának legfontosabb megállapításait, illetve a szentimentalizmus amerikai eszmetörténetben megjelenő általános jellegzetességeit, másrészt egy konkrét jelenség, az 1787. évi amerikai alkotmány ratifikációs vitája kapcsán képet adjak a szentimentalizmus legfontosabb kategóriáinak működéséről, azok jelentőségéről korabeli politikaelméleti összefüggésben, továbbá megvilágítsam a vitában részt vevő politikai erők álláspontjai közötti különbséget a szentimentalizmus fogalomhasználatára szempontjából.

Angolszász területen a szentimentalizmus a 18. századi felvilágosodás filozófiája eszménye-
ihez kapcsolódott, elsősorban annak morálfilozófiai aspektusához, azon belül pedig az er-
kölcsei érzékkel összefüggésben. Az erkölcsi érzék létezését valló skót és angol morálfilozó-
fusok az embert alapvetően olyan entitásként határozták meg, amely a társadalomba szüle-
tik, társas lényként. David Hume (1711–1776) és mások is tagadták a társadalmi állapotot
megelőző természeti állapot létét, és hangsúlyozták a társadalom meghatározó szerepét az
emberi viselkedésben és kultúrában. Másrészt úgy vélték, az erkölcsi érzék megfelelő fej-
lettsége elengedhetetlen a közösségben való létezéshez. Thomas Hobbes-szal (1588–1679)
és Bernard Mandeville-lel (1670–1733) polemizálva tagadták, hogy az ember eredendően

¹ A szentimentalizmussal kapcsolatos amerikai és brit irodalom- és művelődéstörténeti vizsgálódá-
sokra többek között lásd Barnes, Elizabeth: *States of Sympathy: Seduction and Democracy in the
American Novel*. New York, 1997.; Bell, Michael: *Sentimentalism, Ethics and the Culture of Feel-
ing*. Houndmills, 2000.; Boudreau, Kristin: *Sympathy in American Literature: American Senti-
ments from Jefferson to the Jameses*. Gainesville, 2002.; Douglas, Ann: *The Feminization of
American Culture*. New York, 1977.; Ellis, Markman: *The Politics of Sensibility: Race, Gender and
Commerce in the Sentimental Novel*. Cambridge, 1996.; Halttunen, Karen: *Confidence Men and
Painted Women: A Study of Middle-Class Culture in America 1830–1870*. New Haven, 1982.;
Hendler, Glenn: *Public Structures of Feeling in Nineteenth-Century American Literature*. Chapel
Hill, 2001.; Todd, Janet: *Sensibility: An Introduction*. London, 1986.; Tompkins, Jane: *Sensa-
tional Designs: The Cultural Work of American Fiction 1790–1860*. New York, 1985.

önző lény. Ugyanis ha az lenne, érveltek, nem volna képes társadalomban élni.² Ennek megfelelően fontos tulajdonságnak tekintették a szeretetet, jóakaratot és a másokkal való együttérzés, valamint ezek kifejezésének a képességét.³

Ugyanakkor, bár a szentimentalizmus alapvetését jelentő filozófia a társadalmi állapot kizárólagosságát hirdetve anti-Lockeanus volt, maga a szentimentalizmus pszichológiai aspektusát tekintve végső soron John Locke (1632–1704) érzékelést a középpontba állító empirikus filozófiájából merített.⁴ Amint azt Locke az ezzel kapcsolatos műveiben kifejti, az ember fejlődése során az érzékelés útján szerez információkat, és alakítja ki tudását a világról születésétől kezdve, előzetes gondolati kezdemények nélkül. A világ jelenségeinek érzékelése, illetve a képesség a másokkal való együttérzésre tehát egyaránt tartalmazta a fejlődés elemét a korabeli elképzelések szerint. A másokkal való együttérzés, a szimpátia képessége a 18. század második felére pedig gyakran úgy jelenik meg a kor gondolkodásában mint a humanitás előfeltétele. Az isten által teremtett embernek képesnek kell lennie arra, hogy „szimpátiát” és „jóakaratot” érezzen és mutasson mások iránt.⁵ Ennek az emberi ideálnak a nevezetes megnyilatkozása a kor angol nyelvű irodalmában Henry Mackenzie (1745–1831) népszerű regényének főhőse, Harley (*The Man of Feeling*, 1771), aki túlárado érzelmekkel bír mások szenvedései iránt. Ez a tulajdonsága ugyanakkor lehetetlenné teszi számára a túlélést a rideg, ellenséges, érzéketlen társadalmi környezetben. Halálát is részben az okozza, hogy nem képes elviselni a mások szenvedése felett érzett bánatát.⁶

A szentimentalizmus filozófiájának irodalom- és művelődéstörténeti leképeződése mellett ugyanakkor a politikai gondolkodásban megjelenő vetülete is jelentős. Az Egyesült Államok korai története pedig a kutatók számára az effajta vizsgálódás ideális terepévé vált, hiszen az ország születése arra az időszakra tehető, amikor a szentimentalizmus kultúrája erőteljesen jelentkezett az Újvilágban.

Az amerikai szentimentalizmus az eszmétörténeti szakirodalomban

A szentimentalizmus vizsgálatának kezdetei az amerikai eszmétörténetben a forradalomhoz, illetve az azt megelőző időszakhoz, az amerikai nemzet kialakulásához kapcsolódnak. Az ez irányban végzett kutatások közül elsőként említendő Jay Fliegelman történész munkája, aki az amerikai forradalmat megelőző kultúrtörténeti változások vizsgálata során jutott arra a következtetésre, hogy a függetlenségi törekvéseket valójában az angolszász kultúrában a 17–18. században a családdal és azon belül a gyermekneveléssel összefüggő koncepcióváltás alapozta meg. A 18. század közepére – elsősorban a korábban már említett John Locke gyermekneveléssel összefüggő filozófiai nézeteinek hatására – mind az anyaországban, mind pedig a gyarmatokon a gyermek fejlődésével összefüggésben átalakult a nézetrendszer, ahogy ezzel párhuzamosan a szülő–gyermek viszony is. Ennek nyomán megjelent az elvárás a szülők irányában, hogy gyermekeik szellemi és erkölcsi fejlődésében irányító szerepet vállaljanak annak érdekében, hogy azok önálló felnőtté válhassanak. Ugyanakkor az is egyre elfogadottabb nézetté vált, hogy a családon belüli szeretetkötelékeknek az alapja valójában ez a megváltozott szülői szerep. Mi több, úgy vélték, hogy a nevelés nyo-

² Bell: *Sentimentalism, Ethics and the Culture of Feeling*, 16–17.

³ Mullan, John: *Sentiment and Sociability: The Language of Feeling in the Eighteenth Century*. Oxford, 1990. 18–56.

⁴ Todd: *Sensibility*, 24–27.

⁵ Fiering, Norman: *Irresistible Compassion: An Aspect of Eighteenth-Century Sympathy and Humanitarianism*. *Journal of the History of Ideas*, vol. 37. (1976) 196.

⁶ Mackenzie, Henry: *The Man of Feeling*. Ed. by Vickers, Brian. Oxford, 2001.

mán kialakuló kapcsolat erősebb lehet, mint pusztán a vérségi kapcsolaton nyugvó viszony. Emiatt a kor irodalmi alkotásaiban egyre gyakoribb a nem vér szerinti szülők ábrázolása, akik a nevelés következtében ugyanolyan kapcsolatot alakítanak ki nevelt gyermekeikkel, mint a vérszerinti családi kötelékek esetében. Ezzel egy időben a vérségi kapcsolaton nyugvó szeretetkötelékek veszítettek jelentőségükből, azokat helyettesíthették a gondos és szeretetteljes nevelésen alapuló viszonyok. Vagyis a természetes szeretetkötelékek helyett a hangsúly áttevődött a nevelésre, illetve a gondoskodáson alapuló kapcsolatra.⁷

Nem nehéz észrevennünk, hogy a vérségi, természetes családi szentimentalizmus kötelékektől a nevelésen, fejlődésen alapuló változat irányába történő elmozdulás valójában a politika szféráját is érinthette, ha az anyaországhoz fűződő vérségi rokoni szálak tartósságát már nem lehetett az új, szentimentális szeretetelmélettel igazolni. A patrióta amerikaiak úgy érezték, az anyaország méltatlanul bánik velük, és a locke-i elveknek, valamint a már a korabeli kulturális felfogásnak is ellentmondó modellt képviselt.

A szentimentális filozófia amerikai hatását a politikai gondolkodásra a forradalom időszakában ugyanakkor célirányosan Gary Wills vizsgálta először, mégpedig Thomas Jeffersonnal (1743–1826) összefüggésben. Wills a szentimentalizmus hatását Jefferson gondolkodásában elsősorban a skót morálfilozófusok, valamint az angol író, Laurence Sterne (1713–1768) irodalmi munkásságán keresztül mutatta ki.⁸ Többek között felhívja a figyelmet Jeffersonnak Maria Cosway (1760–1838), angol festőnőhöz írt (1786) híres levele kapcsán, hogy az abban leírt, a „fej” és a „szív” között folyó dialógusban a szív mint az erkölcsi érzék és így a szeretet és jóakarát „szerve” és képviselője kerül fölénybe. Tehát Jefferson Laurence Sterne és más szentimentális gondolkodók elveit teszi magáévá ebben a levélben.⁹ Mi több, Jefferson a földrajzi vetületét is megfogalmazta ennek a dichotómiának, és az Unió északi államait a fejjel, míg a délieket a szívvel hozta összefüggésbe,¹⁰ illetve a Voltaire-nek (1694–1778) 1785-ben írt egyik levelében is megfogalmazta a szívvel kapcsolatos „hitét”.¹¹

Wills arra is rámutat Jeffersonnal kapcsolatban, hogy számára az erkölcsi érzék, illetve az ezzel összefüggő jóakarát kulcsfontosságú a társadalom kohéziójának fenntartásához, és ez az összetartó erő a gravitációhoz hasonlatos.¹² Ezzel összefüggésben Wills szintén elsőként mutatta ki a szentimentalizmus filozófiájának erőteljes jelenlétét a Függetlenségi Nyilatkozat (1776) jeffersoni változatában. Wills értelmezésében Jefferson számára a függetlenné válás egyik legfőbb indoka az amerikaiak brit anyaországhoz fűződő, vérségi, rokoni szálakon alapuló szeretetkötelékeinek a szétszakadása, ami a politikai szálak megszűnését is eredményezte.¹³ Wills szerint a Függetlenségi Nyilatkozat szövegéből kihagyott részek valójában ezeknek a politikai kötelékeknek a szentimentális természetét magyarázzák, és maga a szöveg egésze így a briteket mint „érzelmelek nélküli fivéreket” tagadja meg a függetlenség kinyilvánításával. A kihagyott részek nélkül a végső, Kongresszus által elfogadott

⁷ Fliegelman, Jay: *Prodigals and Pilgrims: The American Revolution against Patriarchal Authority, 1750–1800*. Cambridge, 1982. 29., 51., 194., 229., 181–182.

⁸ Wills, Garry: *Inventing America: Jefferson's Declaration of Independence*. New York, 1979. 275., 281.

⁹ Wills: *Inventing America*, 275–276., 279.

¹⁰ Wills: *Inventing America*, 282.

¹¹ Wills: *Inventing America*, 287.

¹² Wills: *Inventing America*, 287–288.

¹³ Wills: *Inventing America*, 291–292.

változat kevésbé érthető, mivel a szeretet mint összetartó erő elsikkad benne, csak áttételes utalásokban marad meg, és ezek a teljes érvelés nélkül érthetetlenek.¹⁴

A Wills által megkezdett kutatási irányt vitte tovább Peter Coviello, aki a Függetlenségi Nyilatkozat jeffersoni változatát meghatározónak ítéli az amerikai nemzETFelfogás kialakulásában. Ugyanakkor továbbmegy a szentimentális vonatkozások feltárásában, és amellett érvel, hogy a dokumentum által meghatározott amerikai nemzet egyben a veszteség, a bánat közössége is. Amint arra rámutat, a dokumentum jeffersoni változata igyekszik megoldást nyújtani arra a dilemmára, hogy a függetlenség kinyilvánítása egy olyan „köztársaság nevében” történik, amely ekkor még nem is létezik. Ez pedig csak úgy lehetséges, hogy a „politikai egységet” megelőző egység már készen áll, melyre a „forradalmi autoritás” alapulhat. Ennek az egységnek a jellege pedig alapvetően affektív alapú. Tehát a nemzetet mint politikai közösséget megelőzi a nemzet mint szeretetközösség Jefferson érvelésében. Ilyen értelemben lehetővé válik a gyarmatok számára, hogy nem létező politikai egységük helyett az annál alapvetőbb szentimentális egységükre alapozva deklarálják a függetlenségüket Nagy-Britanniától.¹⁵

Ezen túlmenően azonban – Coviello szerint – Jefferson a nemzetet olyan közösséggként is láttatja, melynek tagjait összetartja a „veszteség” és „sérülés” közös élménye.¹⁶ Ennek alapja az, hogy a függetlenné válás kényszere valójában a britek „árulásából” fakad, akik az amerikaiakhoz fűződő rokoni kapcsolatból eredő szeretet kötelekeit figyelmen kívül hagyva, érzelem nélküli idegenekként léptek fel ellenük, így „alkalmatlan”-ná váltak arra, hogy egyazon (nemzeti) politikai közösségben létezzenek velük.¹⁷ Az észak-amerikai gyarmatosok ezzel szemben olyan közösséget alkotnak Jefferson érvelésében, amely közös érzelmeken alapul, s melynek tagjai egyként képesek „szomorúságot” érezni az egykori brit fivéreikkel történő „szakítás” miatt. Ez a szentimentális képesség az, amely ugyanakkor előfeltétele a nemzet létrejöttének.¹⁸

Coviello összegzése szerint a Függetlenségi Nyilatkozat jeffersoni változata fektette le az amerikai nemzETFelfogás alapjait, vagyis azt az elvet, hogy „a nemzethez való tartozás” alapvető feltétele az „állampolgár” másokkal való együttérzésre és mások szeretetére való képessége,¹⁹ illetve az ennek a szeretetkapcsolatnak az elvesztése fölött érzett szomorúság.²⁰

Jóllehet tágabb társadalomtörténeti kontextusban, ám szintén a forradalom időszakában vizsgálja – egyebek mellett – az amerikaiak társas kapcsolatokról vallott felfogását Gordon S. Wood. Megállapítja, hogy a kortársak szemében a társadalmat összetartó köteleknek érzelmi alapúaknak és emiatt „természetes” eredetűeknek kellett lenniük.²¹ Ezeket a szeretetköteleket ugyanakkor fejleszthetőnek gondolták, és úgy vélték, a civilizáció, valamint a rendszeres társas érintkezés révén erősíteni lehet azokat. Ennek az attitűdnek az eredménye volt a skót és angol felvilágosodás filozófiájából megismert „társiasság”

¹⁴ Wills: *Inventing America*, 319.

¹⁵ Coviello, Peter: *Agonizing Affection: Affect and Nation in Early America*. Early American Literature, vol. 37 (2002) 443. Lásd még Coviello, Peter: *Intimacy in America: Dreams of Affiliation in Antebellum Literature*. Minneapolis, 2005. 166.

¹⁶ Coviello: *Agonizing Affection*, 443.

¹⁷ Coviello: *Agonizing Affection*, 451. Lásd még: Coviello: *Intimacy in America*, 164.

¹⁸ Coviello: *Agonizing Affection*, 451., 454. Lásd még Coviello: *Intimacy in America*, 164–165.

¹⁹ Coviello, Peter: *Intimacy in America*, 166.

²⁰ Coviello, Peter: *Intimacy in America*, 164., 167.

²¹ Wood, Gordon S.: *The Radicalism of the American Revolution*. New York, 1991. 214–215.

(sociability) és „udvariasság” (politeness) jelenségei, melyek a korabeli étosz alapján a társas interakciókat szabályozták.²² A középosztálybeli otthonok „nappali szobái”, a „klubok” és „kórházak” voltak többek között a társas érintkezés színterei, ahol a „szeretet”-et és az „embertársak iránt érzett egyéb pozitív érzelmeket gyakorolhatták”.²³

Wood is hangsúlyozza, hogy ezt a társadalmat összetartó szeretetet a kortársak a gravitációs erőhöz hasonlították, és alapvetőnek gondolták annak harmóniájához és stabilitásához.²⁴ Úgy vélték, a mások iránt érzett szeretet az éntől távolodva veszít az erejéből, illetve a mások iránt érzett szeretet alapja az „önszeretet” (self-love), mivel az utóbbiból meríti erejét.²⁵ Mi több, elvárásként fogalmazódott meg, hogy az egyénnek törekednie kell arra, hogy szeretete és szimpátiája túllépjen a lokalitás korlátain, ha meg kíván felelni a civilizált világ követelményeinek. A szimpátia problematikája iránt fogékony amerikaiak többsége úgy vélte, képes erre, és „kozopolita” módon képes szeretetet és szimpátiát érezni a tőle különbözőek iránt. Ráadásul ennek a szimpátiának a hatóköre – nézetük szerint – kiterjedt az egész emberiségre.²⁶

Woodnak ez a szeretet politikai szerepét előtérbe állító elemzése a republikánus erény fogalmának átalakulását tekinti kiindulópontjának.²⁷ Szerinte ugyanis a korábbi, a közjó és az önérdék alapvető szembeállításán alapuló erény volt az, amely a társiaság, a jóakarat és egyéb, a modern kor változásaival összefüggő fogalmak révén új formát öltött, mely tökéletes összhangban volt a modern kort meghatározó, a kereskedelmi kapcsolatokból eredő társadalmi érintkezés új formáival. Ily módon a szereteten és szimpátián alapuló kohéziós erők a felvilágosodás modern termékeinek tekinthetők.²⁸

A társadalmi különbségeket és egyenlőtlenséget felülíró szentimentális diskurzus átszüremkedett a szélesebb társadalmi közegbe is, ahol a felsőbb osztályok tagjai a „barátság” ideálján keresztül igyekeztek hangsúlyozni az alsóbb néprétegek iránti jóakaratukat.²⁹ Ráadásul, Wood szerint, a kortársak szemében a szentimentális együttérzés képessége volt az a közös vonás, amely hasonlóvá tette az emberiség képviselőit, és egyaránt kimutathatónak bizonyult a társadalom felső és alsó rétegeiben. A legtöbb gondolkodó számára ennek a képességnek a záloga a fentebb már bemutatott erkölcsi érzék volt. Mindez abból a szempontból is jelentőséget nyert, hogy a forradalmárok az egyenlőség eszméjét is összefüggésbe tudták hozni a szimpátiára való képességgel: „a demokratikus egyenlőségnek” ez volt „a valódi forrása”.³⁰

A szentimentalizmus kulturális és politikai vetületének a legátfogóbb vizsgálata amerikai viszonylatban a forradalom időszakára vonatkozóan Sarah Knott nevéhez fűződik.³¹ A történész munkájában hangsúlyozza, az érzékenység kultusza Nagy-Britannia észak-amerikai gyarmatainak elsősorban férfiakat és nőket egyesítő baráti társaságokon keresztül

²² Wood: *The Radicalism of the American Revolution*, 216–218.

²³ Wood: *The Radicalism of the American Revolution*, 218.

²⁴ Wood: *The Radicalism of the American Revolution*, 219–220.

²⁵ Wood: *The Radicalism of the American Revolution*, 220.

²⁶ Wood: *The Radicalism of the American Revolution*, 221–223.

²⁷ Az amerikai republikánizmusról magyarul lásd: Lévai Csaba: *A republikánizmus-vita: Vita az amerikai forradalom eszméletörténeti hátteréről*. Budapest, 2003.; Vajda Zoltán: *Republikánizmus az Amerikai Egyesült Államok 18–19. századi történetében*. Aetas, 19. évf. (1998) 4. sz. 39–68.

²⁸ Wood: *The Radicalism of the American Revolution*, 218.

²⁹ Wood: *The Radicalism of the American Revolution*, 224.

³⁰ Wood: *The Radicalism of the American Revolution*, 239–240.

³¹ Knott, Sarah: *Sensibility and the American Revolution*. Chapel Hill, 2009.

hódított teret. Ezek tagjai a társas érintkezés rituáléin keresztül gyakorolhatták az udvarias viselkedés különféle formáit³² az érzékenység kultúráját jellemző társiasság és udvariasság, valamint őszinteség jegyében. A társas interakciók fiziológiai alapját pedig az a korabeli tudományos elképzelés jelentette, miszerint az én a szellem és a test megfelelő egységében reagál a külvilágra.³³

Knott szerint a szentimentális társas körökön belül nem számítottak a társadalmi nemmel, vallási hovatartozással, osztállyal összefüggő különbségek. Ily módon ezek a mikroközösségek előkészítő szerepet játszottak a forradalom idejére kialakuló új, amerikai nemzeti érzület kialakulásában, illetve közvetítették a szélesebb társadalom felé az érzékenység értékrendjét.³⁴ A függetlenségi háború idején ezeknek a civil közösségeknek a sora a gyakran belőlük kialakuló patrióta hadsereg tisztjeinek a baráti köreivel bővült. Ezek a társaságok vetették meg az alapját a „közös érületen” keresztül a nemzeti közösségnek mint egymás iránt szimpátiát érző személyek összességének.³⁵ Ily módon érvényesült a szentimentális etika azon tétele, miszerint az érzékenységen alapuló szeretet és szimpátia hatóköre az énből kiindulva, koncentrikus körökön keresztül kiterjed az egész emberiségre.³⁶

Knott a szentimentális nemzeti közösség létrejöttében kitüntetett szerepet szán a művelt közönséget megcélzó magazinoknak. Ezek ugyanis a társadalmi reform szellemében az érzékenységre apellálva, a gyengék és elesettek segítésének szükségességét hirdették – az egész társadalom megújítása érdekében. Ezen túlmenően pedig fontos szerepet játszottak abban, hogy a hangsúly áttevődjék a férfiak és nők kis társaságairól a családra mint a szentimentális közösségeszmény megtestesítőjére. Ezzel egyidejűleg a család szerepének erősödése eredményeképpen a nők mint a szentimentális kultúra legavatottabb képviselői jelentek meg ezekben az orgánumban és rajtuk keresztül a szélesebb kultúrában. Tőlük várták el, hogy a szentimentális érületre való fogékonyságuk révén a férfiak szokásait is sikerüljön megváltoztatniuk a családi szférában, és így az egész társadalom közelebb kerüljön a szentimentalizmus eszményéhez.³⁷

Knott ugyanakkor arra is rámutat a magazinok érzékenységgel összefüggő ideológiája kapcsán, hogy azok szentimentális szempontból nem egységesen kezelték a különféle identitáscsoportokat. A nők például nem szólalhattak meg a szentimentális kultúrát terjesztő magazinokban, illetve a feketék és indiánok szentimentális együttérzésre való képességét általánosan nem ismerték el, jóllehet mindkét csoport gyakran jelent meg a domináns fehér szimpátia tárgyaként.³⁸

Jóllehet nem közvetlenül a szentimentalizmus perspektíváját alkalmazza, mégis a jelen tanulmány témájához szorosan kapcsolódik John Saillant cikke az amerikai faji kérdés, illetve a rasszok közötti szeretet kérdéskörében.³⁹ Gondolatmenetének alapvetése az, hogy a rasszok közötti szeretet (*charity*) fogalma az Egyesült Államok korai történetében alapvetően összefüggött azzal a változással, ami magát a szeretet felfogását érintette. Ennek az

³² Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 105.

³³ Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 116., 123.

³⁴ Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 147–148., 151.

³⁵ Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 190.

³⁶ Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 201.

³⁷ Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 220., 223–228.

³⁸ Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 232–233., 237–238.

³⁹ Saillant, John: *Black, White, and 'The Charitable Blessed': Race and Philanthropy in the American Early Republic*. In: *Essays on Philanthropy*, no. 8. Indianapolis, 1993.

volt a lényege, hogy a 18. századi elképzelés alapján a szeretet alapvetően az egymást jól ismerő, azonos kultúrájú, egymáshoz közel álló személyek között jöhet létre, és erőssége a köztük lévő fizikai és/vagy kulturális távolság növekedésével egyenes arányban csökken. (Vö. a fentebb már említett gravitációs modellt.) Ez az elképzelés abban az irányban változott a 19. század elejére, hogy a szeretet fogalmát a filantrópia váltotta fel. Az utóbbi szerint a szeretet létrejöhet egymástól térben és/vagy kulturálisan távol eső személyek között is. Az első felfogás következménye az egymáshoz közel álló embereken alapuló kis közösségek szereteten alapuló formációja volt, míg az utóbbi a tágabb közösségre, az egész társadalomra vonatkozott. A másik fontos különbség a két verzió között – mutat rá Saillant – abban rejlett, hogy a korábbi felfogás alapvetően összekapcsolta a szeretetre érdemes személyek minőségét a mások szeretetére való jogosultsággal.⁴⁰

Saillant ennek a különbségtételnek az alapján kimutatja, hogy a korszak gondolkodói közül például Thomas Jefferson alapvetően a szeretet 18. századi verzióját vallotta, ugyanis a feketék és fehérek közötti pozitív kapcsolatot a köztük lévő kulturális és faji különbségek folytán elképzelhetetlennek tartotta. Ezért gondolta úgy, hogy ha az amerikai rabszolgák felszabadulnak, távozniuk kell az Egyesült Államokból, mert jelenlétükkel megsértik a homogén összetételű és kulturális jellegű népesség eszményét, illetve úgy vélte, hogy a „jóakarat” elve nem érvényesülhet a fekete és fehér faj viszonylatában.⁴¹

Jeffersonnal ellentétben viszont akadtak olyan amerikaiak a 19. század elején, akik hittek a rasszok közötti szeretet lehetőségében. Közéjük tartozott Richard Allen (1760–1831), feketebőrű philadelphiai metodista lelkész, aki hangsúlyozta a feketék fehérek iránti szimpátiáját és szeretetét. Ennek megnyilvánulásának tartotta, amikor az 1793. évi sárgaláz járvány idején a feketék Philadelphia városában önzetlen módon ápolták a fertőzött, kórházban fekvő fehér betegeket. Ám egyúttal arra is rámutatott, hogy ezt a filantróp gesztust a fehérek nem viszonozták.⁴²

A szentimentális kultúra politikai diskurzusban játszott szerepére mutatott rá Andrew Burstein is, aki azt állapította meg Thomas Paine (1737–1809), Thomas Jefferson és mások szövegeiben, hogy a patrióta, azaz a brit birodalomtól függetlenedni vágyó írók és politikusok alapvetően a szimpátia és szeretet megszűnésével indokolták a szakítás kényszerét.⁴³ Ez az érzelmekre épülő szentimentalizmus Burstein szerint a korabeli republikanizmus mellett, annak vetélytársaként jelentkező „nyelvként” fogható fel. A szimpátián és szereteten alapuló nyelv pedig egy, a társas érzületek által összetartott politikai közösség alapjává vált.⁴⁴

Burstein azt is kimutatja, hogy a korabeli orvoslásban az idegrendszerrel kapcsolatos elképzelések az érzékenység jelenségén keresztül miként transzponálódtak a politikába, és a politikai retorika szintjén miként váltak meghatározóvá a kor közszereplői számára. Az érzelmekre ható retorika ily módon az idegrendszer közvetítésével a politikai cselekvésre különböző hatással lehetett.⁴⁵ Ugyanakkor szerinte a politikai szimpátiára az Újvilágban annak irodalmi változata is jelentősen hatott. A politikai pamflet írók gyakran éltek irodalmi művekből átvett, a szimpátia erejét előtérbe állító gondolatokkal, axiómákkal. Ezek

⁴⁰ Saillant: *Black, White, and 'The Charitable Blessed'*, 5., 10–11., 13–14.

⁴¹ Saillant: *Black, White, and 'The Charitable Blessed'*, 14–16., 17.

⁴² Saillant: *Black, White and 'The Charitable Blessed'*, 18–19.

⁴³ Burstein, Andrew: *The Political Character of Sympathy*. *Journal of the Early Republic*, vol. 21 (2001) 605–607.

⁴⁴ Burstein: *The Political Character of Sympathy*, 608., 610.

⁴⁵ Burstein: *The Political Character of Sympathy*, 614–615.

segítségével igyekeztek meghúzni a határt a politikai–nemzeti közösséghez tartozó érző szívű egyének és az azon kívül eső érzéketlen „agresszorok” között.⁴⁶

Mint fentebb láttuk, a szentimentalizmus amerikai eszmétörténetben játszott szerepének tárgyalása során a kutatók kitüntetett szerepet szántak Thomas Jeffersonnak, és olyan munkák is születtek, amelyek elsődlegesen az ő eszmevilágát állították vizsgálatuk középpontjába. Ezek közé tartozik Peter S. Onuf elemzése, mely Jefferson nemzetfelfogását kutatva őt „szentimentális nacionalistaként” határozza meg.⁴⁷ Onuf nézete szerint Jefferson az Egyesült Államokat olyan nemzetként képzelte el, amely köztársaságok „érdeken” és „szereteten” alapuló közössége,⁴⁸ és amely így szöges ellentétben áll a korabeli európai, hatalmi egyensúlyon alapuló nemzetállami politikai kereten nyugvó rendszerekkel, mivel a „béke, jólét és fejlődés” jellemezte.⁴⁹ Ez különböztette meg Jefferson gondolkodásában az amerikai „szabadság birodalmát”⁵⁰ az európai birodalmaktól.

Ebben az eszményi szeretetközösségen alapuló rendszerben ugyanakkor nem kaphattak helyet olyan csoportok, amelyeknek az uralkodó fehér kultúrához való viszonyát nem a szeretet határozta meg, illetve külön nemzetet alkottak a jeffersoni felfogás szerint. Közéjük tartoztak például a feketék, akik Jefferson gondolkodásában a rabszolgaság tapasztalata miatt eredendően gyűlölettel viseltettek a fehérekkel szemben, és így esetleges emancipációjuk után el kellett volna hagyniuk a szabadság birodalmát, és saját, fajilag homogén köztársaságban élhettek volna, távol Amerikától.⁵¹ Ugyanakkor az ellentétek alapvető oka Onuf szerint valójában abban rejlett, hogy Jefferson a feketékre mint nemzetre tekintett, akik mint ilyen nem létezhetek szabad nemzetként egy államban az amerikai (fehér) nemzettel. Fogoly nemzetként a „háború állapotában” voltak a fehérekkel, saját „ország” nélkül.⁵²

Onuf gondolatmenete szerint Jefferson szentimentális nemzetében hasonlóan negatív szerep jutott az indiánoknak, akik számára az asszimilációt vagy a „kihalást” gondolta valós alternatíváknak.⁵³ Ezzel együtt úgy vélte, az indiánok ideális, természetes értékeket képviselnek, amelyek elismerésre méltók. Az emberiség egy korábbi fejlődési állapotában, annak gyermekkorában lévő népcsoportként tettezte őket, akik között nem a törvények kényszerítő ereje érvényesül, mert társadalmuk a „szereteten” és „társasságon” alapul, ezért kormányzatra sincs szükségük.⁵⁴ Ezt a természetes, rájuk jellemző tulajdonságukat azonban elveszítették az európai hatalmakkal történő kapcsolatfelvételük nyomán, és „kegyetlen” módon harcoltak az amerikaiak ellen. Ez az interakció az európai kultúrával valójában regressziót eredményezett az esetükben, és a civilizáció „korrupt”, „perverz” változatát adaptálták.⁵⁵ Onuf szerint ezen regresszív állapot miatt az indián férfiak „elnyomják” a nőket, nem tisztelve jogaikat. Ezért az asszimilációjukat civilizáció révén remélte megvalósíthatónak, és úgy vélte, letelepedett, mezőgazdasági termelésen alapuló életmódjuk révén civilizálódhatnak és válhatnak hasonlatossá a fehérekhez, illetve függetlenné az őket megrontó

⁴⁶ Burstein: *The Political Character of Sympathy*, 615., 617.

⁴⁷ Onuf, Peter S.: *Jefferson's Empire: The Language of American Nationhood*. Charlottesville, 2000. 14.

⁴⁸ Onuf: *Jefferson's Empire*, 2.

⁴⁹ Onuf: *Jefferson's Empire*, 11.

⁵⁰ Onuf: *Jefferson's Empire*, 2.

⁵¹ Onuf: *Jefferson's Empire*, 14., 16.

⁵² Onuf: *Jefferson's Empire*, 148., 171., 149., 161.

⁵³ Onuf: *Jefferson's Empire*, 16.

⁵⁴ Onuf: *Jefferson's Empire*, 24., 25.

⁵⁵ Onuf: *Jefferson's Empire*, 26., 27.

európai hatalmak befolyásától. Ily módon válhatnak csak az amerikai nemzet részévé, illetve „olvadhatnak össze” a fehérekkel.⁵⁶

Onuf hangsúlyozza, Jefferson szentimentális nemzetfelfogásában alapvető szerepet játszott a politikai „homogenitás” elve, ezért a republikánus és föderalista pártok szembenállását alapvetően két egymástól különböző nemzet ellentétéként fogta fel. Föderalista ellenfeleit ezért a nemzeten kívül álló politikai erőként kezelte: „idegenek”-ként határozta meg őket a harmonikus politikai nemzetben.⁵⁷ A másik jelenség, amely Jefferson számára az amerikai nemzeti egység és homogenitás megbomlását eredményezte, a Missouri válság volt, amely először vetette fel a rabszolgaság nyugati terjedésének korlátozását az 1787. évi szabályozás óta. A válság Jefferson szemében „megosztotta” az amerikaiakat, akik egymás számára „idegenek” lettek. Ez a heterogenitás ugyanakkor számára az amerikai nemzetet hasonlatossá tette Európához. Jefferson már nem látott különbséget Európa és Amerika között, mivel az északiak a Missouri válság következtében idegenekké váltak a rabszolgatartó déliek számára.⁵⁸ A Missouri-válság ezért valójában az Unió szétesésének veszélyét hordozta magában, és a nemzet egysége csak annak feloldása révén állhatott helyre, amikor Missouri az államok közötti egyenlőség elve alapján végül is rabszolgatartó államként léphetett be az Unióba.⁵⁹

Ugyancsak Jefferson nézeteit vizsgálta Gordon S. Wood egy korábbi tanulmányában⁶⁰, arra mutatva rá, hogy azok nagymértékben illeszkedtek a felvilágosodás általános vonulataihoz. Így Jefferson számára a kifinomultság (*refinement*), a civilizáció és annak jótéteményei alapvető fontossággal bírtak. Ezzel összefüggésben a „jó ízlés”, „társiaság” általában, de specifikusan a politikában is alapvető értékeként jelentek meg, a „béke” és „prosperitás” alapját képezték.⁶¹ Jefferson ezek alapján úgy vélte, elegendő, hogy ha a kormányzat a lehető legkisebb méretű, hiszen az emberekben meglévő „természetes társiaság” képessé teszi őket az együttélésre egy erős kormányzat felügyelete nélkül is.⁶² Hasonló elvek vezérelték Jeffersont a „nemzetközi kapcsolatokban” is Wood szerint. A kereskedelem a nemzetek között hasonlóan jó viszonyokat generálhat, mint amelyek a nemzeten belül az állampolgárok között léteznek. Együttal azt az eszményt is képviselte, hogy ezekből a kapcsolatokból iktatódjék ki a háborúskodás és az „erőszak”.⁶³

Jeffersonnak ez az eszményi világa ugyanakkor gyökeres átalakuláson ment keresztül, miután az 1810-es évektől kezdve, második elnöksége után visszavonult a politikai élettől. Számára egyre visszatartóbbnak tűnt a politikai demokrácia kiterjesztése, illetve a kapitalizmus térhódítása. Ezzel egyidejűleg úgy vélte, Amerika eltávolodott a forradalom eszményeitől.⁶⁴ A nép, melyhez korábban nagy bizalommal volt, többé már nem felelt meg a felvilágosodás, illetve a szentimentalizmus eszményeinek. Wood szerint Jefferson nem gondol-

⁵⁶ Onuf: *Jefferson's Empire*, 25., 30., 48., 49., 52.

⁵⁷ Onuf: *Jefferson's Empire*, 77–78.

⁵⁸ Onuf: *Jefferson's Empire*, 113–114., 116–117.

⁵⁹ Onuf: *Jefferson's Empire*, 129., 130.

⁶⁰ *The Trials and Tribulations of Thomas Jefferson*. In: Onuf, Peter S. (ed.): *Jeffersonian Legacies*. Charlottesville, 1993. 395–417.

⁶¹ Wood: *The Trials and Tribulations of Thomas Jefferson*, 402., 405.

⁶² Wood: *The Trials and Tribulations of Thomas Jefferson*, 407.

⁶³ Wood: *The Trials and Tribulations of Thomas Jefferson*, 408.

⁶⁴ Wood: *The Trials and Tribulations of Thomas Jefferson*, 410.

ta, hogy az amerikai nép „civilizáltabb”, „udvariasabb”, „társiasabb” képet mutatott volna a 19. század elejére, az emberek nem lettek „felvilágosultabbak”.⁶⁵

Mint láttuk elsősorban Jefferson kapcsán, a szentimentalizmus amerikai politikai gondolkodásra gyakorolt hatását illetően megfigyelhető a kutatások időbeni kiterjedése is, a forradalom korszakán túlmutató elemzések, elsőként az alkotmányozás időszaka vizsgálatának megjelenése.

Az első érintőleges kísérlet a szentimentalizmus egyik részproblémájának feltárására ebből az időszakból Gary Wills névéhez fűződik.⁶⁶ Ő a skót felvilágosodás amerikai hatása vizsgálatának folytatásaként kitér David Hume pártokról vallott nézeteinek adaptációjára James Madisonnál (1751–1736). Elemzésében a szimpátia és szeretet problémája a képviselők és a nép közötti viszonytal összefüggésben nyer jelentőséget. Amint arra rámutat, Madison számára ez a kapcsolat pozitív és negatív jelleget egyaránt ölthetett, ugyanis egyrészt erősíthette a kormányzatot a nép szövetségi képviselők iránt érzett szeretete, másrészt viszont a nép képviselői iránti szeretet veszélyeket is hordoz magában, ugyanis erős legitimitást kölcsönöz nekik a központi kormányzattal szemben.⁶⁷ Wills rövid elemzése a szentimentális kultúrától függetlenül tárgyalja a szeretet aspektusát, és vizsgálati perspektívája leszáll a nép és a szövetségi képviselők közötti viszonyra.

Szintén nem a szentimentális hagyományhoz kapcsolódóan, mégis a szimpátia szempontjából releváns tanulmány Leonard K. Sorenson elemzése James Madison politikai filozófiájáról.⁶⁸ Sorenson vállalkozásának középpontjában az erényes, illetve szenvedélyes, a köztársasági berendezkedéshez szorosan kötődő érzületek vizsgálata áll, és abban kitüntetett helyet kap a szimpátia problematikájának egy aspektusa.⁶⁹ Ezzel kapcsolatban fontos megállapítása az, hogy Madison elméletében a nép és az őt kormányzók közötti kapcsolatban alapvető szerepet játszik a szimpátia, ugyanis e nélkül nem kerülhető el a zsarnokság kialakulása a köztársaság romjain. A jelen esetben ugyanakkor a szimpátia nem a másik iránti érzést jelenti, hanem olyan körülményeket, amelyek között ugyanaz az érzés jellemzi a képviselőket, mint a népet. Ennek hiánya vezet ugyanis a zsarnokság kialakulásához.⁷⁰

Ennek az azonos érzületnek a megteremtését szolgálja Madisonnál – állítja Sorenson – többek között a hatalmi ágak szétválasztásának az elve, ugyanis ennek segítségével ugyanazok a törvények vonatkoznak a törvényhozókra, mint a népre. Ezt garantálja az előbbtől elkülönülő végrehajtó hatalmi ág. Ráadásul ennek következtében a tisztségviselők ugyanúgy tartanak az elnyomástól, mint a nép, és nem hoznak olyan törvényeket, amelyek ezt szolgálják, hiszen azok őket is ugyanúgy érintenék.⁷¹ Ezen túlmenően a választások intézménye is képes részben arra, hogy ugyanazt az érzületet generálja a szövetségi tisztségviselőkben, mint a népben. Ugyanis a választások révén – mutat rá Madison – a politikusok időlegesen a nép helyzetébe kerülnek, hiszen véget ért mandátumuk, és nem biztos, hogy újra hatalomra kerülnek. A szimpátia révén azonos érzés generálódik ily módon bennük is. A hatalom elvesztésének félelme tehát szintén visszatartó erővel bír a politikusokban a ha-

⁶⁵ Wood: *The Trials and Tribulations of Thomas Jefferson*, 414., 415.

⁶⁶ Wills, Garry: *Explaining America: The Federalist*. New York, 1981.

⁶⁷ Wills: *Explaining America*, 34–37.

⁶⁸ Sorenson, Leonard K.: *Madison on Sympathy, Virtue, and Ambition in the 'Federalist Papers'*. Polity, vol. 27. (1995) 431–46.

⁶⁹ Sorenson: *Madison on Sympathy, Virtue, and Ambition*, 434.

⁷⁰ Sorenson: *Madison on Sympathy, Virtue, and Ambition*, 435.

⁷¹ Sorenson: *Madison on Sympathy, Virtue, and Ambition*, 436.

talomgyakorlás során.⁷² Végül, a választások eredményeként hatalomra került politikusok, akik a választók szimpátiáját élvezik, „hálát” éreznek, ami az utóbbiak iránti szeretet alapja lesz, ha csak rövid időre is.⁷³ Ez a kölcsönös szeretet tehát szintén a politikai rendet erősíti Madison szerint – Sorenson olvasatában.

Jóllehet szintén nem a szentimentális fogalmi rendszerre épít, ám az alkotmányozás időszakának vonatkozó művei kapcsán megemlítendő még David Waldstreicher nagy ívű elemzése,⁷⁴ mely a föderalista nacionalizmus ideológiáját a politikai ünnepségek által képviselt gyakorlaton keresztül igyekszik megragadni. Feltérképezi azt a stratégiát, melynek révén a ratifikációs vitából győztesen kikerülő föderalisták igyekeztek kijelölni a nemzeti közösség határait. Mindeközben pedig, ha nem is törekszik arra, hogy az alkotmányozás korszakát teljes egészében szentimentális perspektívából szemlélje, utal arra a szerepre, amelyet a szentimentalizmus kultúrája játszott ebben a folyamatban a politikai ünnepségek gyakorlatán keresztül.

A korai amerikai történelemben a politika az a terület, ahol – Waldstreicher szerint – a nacionalista érzületet patrióta rítusokon keresztül, ünnepségek keretében kifejezhették a kortársak. Az ünnepségek résztvevői ezek során tehettek bizonyosságot a nemzet iránti elkötelezettségükről, hazafiságukról, illetve eredendően arról, hogy képesek kimutatni a szentimentális együttérzés jeleit. Az ünnepségek és rituálék jellegét és tartalmát kialakító politikai elit pedig ezeken keresztül valójában meghatározta a nemzeti érzés kifejezésének legitim formáit, illetve a helyes erkölcsi érzéket, melyre a nemzeti szeretet alapult. Nem meglepő módon, bár ezek az egész nemzetre alkalmazott kritériumok voltak, valójában a középosztály, illetve a nemzeti elit elképzeléseivel voltak azonosak.⁷⁵ Ez a stratégia lehetővé tette a föderalisták számára, hogy különbséget tegyenek azok között, akik őszintén ki tudták fejezni a „szövetségi érzést”, és azok között, akik erre nem voltak képesek. Az előbbiek a „természetes arisztokrácia” táborába tartoztak, akik egyben arra is képesek voltak, hogy megítéljék az ilyen érzelem őszinteségét, és ezen keresztül a szentimentális republikanizmus elveit magukénak valló valódi hazafiakat.⁷⁶

A valódi hazafiság legfőbb kritériumának pedig a föderalisták az alkotmányhoz való „megfelelő” hozzáállást tekintették. Ezzel összhangban a dokumentum ratifikációját elemző antiföderalisták nem feleltek meg ennek az elvárásnak. Ők képtelenek voltak arra, hogy kifejezést adjanak a föderális szentimentalizmus érzésének.⁷⁷ A politikai jellegű ünnepségek során pedig a föderalisták egy egységes nemzeti politikai közösség képét igyekeztek kifejezni, és az antiföderalisták ez ellen ható, megosztó tevékenységét hangsúlyozták. Ezzel az utóbbiak szerintük kizárták magukat a nemzeti közösségből, mely tehát a föderális érzületen nyugodott, ám ugyanakkor a föderalisták lehetővé tették számukra a visszatérést a szentimentális nemzeti közösségbe.⁷⁸

Knott fentebb említett munkájában⁷⁹ nem pusztán a forradalom időszakában vizsgálta a szentimentalizmus hatását, az amerikai alkotmány 1787–1788-as ratifikációs vitájában is

⁷² Sorenson: *Madison on Sympathy, Virtue, and Ambition*, 438.

⁷³ Sorenson: *Madison on Sympathy, Virtue, and Ambition*, 440.

⁷⁴ Waldstreicher, David: *In the Midst of Perpetual Fetes: The Making of American Nationalism, 1776–1820*. Chapel Hill, 1997.

⁷⁵ Waldstreicher: *In the Midst of Perpetual Fetes*, 74–75.

⁷⁶ Waldstreicher: *In the Midst of Perpetual Fetes*, 85.

⁷⁷ Waldstreicher: *In the Midst of Perpetual Fetes*, 87., 92.

⁷⁸ Waldstreicher: *In the Midst of Perpetual Fetes*, 87., 92., 97., 98.

⁷⁹ Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 238–239.

fontos szerepet tulajdonított annak. Elsőként mutatott rá, hogy a vita során felmerülő kérdések egy része az érzékenység kultúrájához kötődött, de még inkább releváns módon kifejtette, hogy az alkotmány elfogadását támogató föderalisták is, akiknek politikai elméleti álláspontját az eddigi szakirodalom a felvilágosodás racionális vonulatához kötötte,⁸⁰ nagyban merítették a szentimentalizmus eszmerendszeréből. Ennek megfelelően az amerikai politikai közösségről úgy értekeztek, mint amit a szeretet szálai kötnek össze, és így az amerikai nemzet az érzékenység, a „társas érzés” (*fellow-feeling*) idiómáján keresztül jelenik meg.⁸¹ Ezzel a törekvésükkel pedig a föderalisták az alkotmányt ellenző antiföderalisták által képviselt álláspontot igyekeztek meghaladni, amennyiben túl akartak lépni a politikai szentimentalizmus lokális változatán, és annak föderális hatókörét próbálták bizonyítani.⁸²

A két tábor ellentéte ugyanakkor Knott szerint még ennél is érdekesebb, mélyebb filozófiai természetű törésvonalat mutat. Az antiföderalisták a szeretet és szimpátia azon változatát alkalmazták, amely a hasonlóság elvén alapul, és ezért a kis területű állam homogén jellegű népeességén belül érvényesülhetett. Emiatt (is) utasították el a föderális köztársaság koncepcióját, hiszen abban nem lehetett szó homogén populációról. Ezzel szemben az új alkotmány által képviselt föderális rendszert a föderalisták szentimentális szempontból is védhető ideálnak gondolták, mivel úgy vélték, hogy létezik a politikai szimpátiának egy olyan változata, amely nagy területen, heterogén populáció esetében is érvényesülhet.⁸³ Mindennek elsősorban a képviselő tekintetében volt jelentősége, mivel az antiföderalisták a lokális szimpátia kötelekeinek meglétét várták el képviselők és választóik között, hirdetve, hogy az előbbieknél hasonlítaniuk kell az utóbbiakra, azaz azonos társadalmi csoportból kell származniuk. Ezzel szemben Knott szerint a föderalisták azt hirdették, hogy a szövetségi törvényhozás képviselőinek felül kell emelkedniük a politikai szimpátia helyi körein, illetve a hasonlóság elvén.⁸⁴ Ennek megfelelően úgy vélték, hogy a szövetségi képviselőknek nem kell hasonlítaniuk a választóikra, hanem a szövetségi köztársaság egésze iránt kell elkötelezettséget és szimpátiát mutatniuk.⁸⁵

A szentimentalizmus politikai vetületének a 19. század első felét érintő általános vizsgálata Andrew Burstein történész nevéhez fűződik.⁸⁶ Szerinte ez a kultúra a század elejére olyannyira áthatotta az amerikai közvéleményt, hogy az amerikaiakat ekkor leginkább az „érzés népe” (*People of Feeling*) kifejezéssel célszerű illetni. A szentimentalizmus ily módon valójában a „nemzeti egység” alapvető komponensévé vált a 19. század elejére.⁸⁷

Ugyanakkor azt is megmutatja Burstein, hogy az érzékenység kultúrája miként alakult át az expanzív amerikai kapitalizmus kulturális közegében. Ennek a változásnak az alapvető eleme az „érzelem” és a „hatalom” összekapcsolása volt, és az ennek eredményeképpen létrejövő „jóindulatú agresszivitás” ideológiája vált a korai amerikai demokrácia egyik sarokkövévé.⁸⁸ Ennek materiális alapja a Louisiana Terület 1803. évi megszerzésével lehetővé

⁸⁰ E szerint az alkotmány a politikai közösségben felbukkanó, pusztító erejű szenvedélyek és érzelmek megfékezésnek intézményi eszközeként jelenik meg a föderalisták elméletében.

⁸¹ Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 241., 243., 244., 250., 254., 255., 260.

⁸² Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 257–258.

⁸³ Knott, *Sensibility and the American Revolution*, 243–244.

⁸⁴ Knott, *Sensibility and the American Revolution*, 203.

⁸⁵ Knott, *Sensibility and the American Revolution*, 244.

⁸⁶ Burstein, Andrew: *Sentimental Democracy: The Evolution of America's Romantic Self-Image*. New York, 1999.

⁸⁷ Burstein: *Sentimental Democracy*, 292., XVII.

⁸⁸ Burstein: *Sentimental Democracy*, 289.

váló területi expanzió volt, amely megerősítette az amerikai nemzettudat Európától való különbözősége épülő jellegét.⁸⁹

Az érzékenységen alapuló nemzettudat egyúttal egy olyan birodalom építését is szolgálta egyesek szemében, amelyben az egész „szenvető emberiség” javát szolgálja a fejlődés és növekedés jelenségével összefüggő „jóindulat”, „bölcsség” és „hatalom”.⁹⁰ Vagyis a nemzeti misszió univerzalisztikus dimenziót is kezdett öltetni: a kortársak szemében Amerika képesnek mutatkozott az egész világ szentimentális reformjára.

Burstein szerint ezt megelőzően az amerikaiak az „érzékenység” „maszkulin” változatát alakították ki a függetlenség elnyerése után, és a „nagylelkű humanitás” eszményét kívánták megvalósítani a fizikai terjeszkedés során.⁹¹ Ennek is tulajdonítható, hogy a 19. század húszas éveire fontos változás következett be az amerikai nemzet szentimentális felfogásában: az „érzés” és „hatalom” eladdig ellentétes fogalmai valójában összekapcsolódtak, és együttesen jelentek meg, illetve egybemosódtak a „jóindulatú agresszivitás ideológiájában”.⁹²

Burstein annak a folyamatnak a kezdetét, melynek során az amerikai nemzettudatban az átalakuló szentimentalizmusban egyre nagyobb szerep jutott a hatalomnak, az első amerikai pénzügyminiszter, Alexander Hamilton (1755–1804) tevékenységéhez köti. Szerinte a Hamilton által vallott erős állam koncepciójának részét képezte az érzelmeken alapuló politika kritikája. Az expanzív gazdaságpolitika, az agresszív, központosított kormányzás amerikai verziója testesítette meg számára a racionális politikát. Ráadásul saját, maszkulin töltetű filozófiáját szembeállította ellenfelei feminin jellegű, az érzékenység elvét követő politikájával.⁹³ Ugyanakkor a Hamilton által képviselt kulturális attitűd az 1820-as évektől kezdve összemosódott a szentimentalizmus étoszával.⁹⁴

Ezt a változást segítette az a kardinális jelentőségű tényező, hogy a 19. század gazdasági változásai nyomán létrejövő versengés szelleme nem kedvezett az érzékenység eszményének, illetve az amerikai fehér férfinepesség, mely a leginkább részese volt a kapitalizálódás folyamatának, kezdett kiszorulni a szentimentalizmus világából, és az egyre inkább nőközpontúvá vált, amennyiben a nőkkel szembeni elvárás lett a szeretetteljes, önfeláldozó attitűd.⁹⁵ Míg a férfi ideált az individualizmus kezdte áthatni, ezt ellensúlyozandó, a nők egyre hangsúlyosabb szerephez jutottak a jóakaraton alapuló, a köz javát szolgáló vállalkozásokban.⁹⁶

Burstein hangsúlyozza, hogy Andrew Jackson (1767–1845) 1828. évi elnökké választása során artikulálódott először az az új típusú férfiideál, amely a politikában az „agresszív” demokratikus individualizmust állította előtérbe a nőies arisztokratikus értékrenddel szemben. Ez utóbbit Jackson politikai ellenlábas, John Quincy Adams (1767–1848) képviselte.⁹⁷ Amikor pedig saját felesége becsületének megvédéséről volt szó, Jackson a „szenvetőyes férfiasság” jegyében tette azt. Eközben a korabeli amerikaiak számára is elfogadható

⁸⁹ Burstein: *Sentimental Democracy*, 234–235.

⁹⁰ Burstein: *Sentimental Democracy*, 248.

⁹¹ Burstein: *Sentimental Democracy*, 288.

⁹² Burstein: *Sentimental Democracy*, 289.

⁹³ Burstein: *Sentimental Democracy*, 302., 304–305.

⁹⁴ Burstein: *Sentimental Democracy*, 308.

⁹⁵ Burstein: *Sentimental Democracy*, 310–312.

⁹⁶ Burstein: *Sentimental Democracy*, 252.

⁹⁷ Burstein: *Sentimental Democracy*, 315.

módon a hatalmat „erkölcsi” cél jegyében használta fel, ami tökéletesen megfelelt a korabeli határvidék eszményének.⁹⁸

Burstein kitér arra is, hogy a déli rabszolgatartók is előszeretettel merítették a szentimentalizmus diskurzusából, amikor a rabszolgaság védelmében szóltak, illetve állították be magukat érző szívű, jóakarátú humanistákként.⁹⁹ A fehér amerikaiak többsége az indiánok kitelepítését (1838–1839) is hasonló módon igyekezte igazolni, hirdetve, hogy az szükséges a számukra kaotikus állapotot képviselő vadon (*wilderness*) civilizációjához, aminek a bennszülött törzseknek is alá kellett vetniük magukat a fehérek politikájának a jegyében.¹⁰⁰

Ennek részeként az amerikaiak a határon túli terjeszkedés problémáját összekapcsolták a szentimentális demokrácia eszményével, és abban reménykedtek, hogy az az Unión kívül élő idegen népek sorsának a jobbítását szolgálja. Ők is „az érzelem uniójának” a részeseivé válhattak ily módon, a „testvériség érzésének” a jegyében.¹⁰¹ Ennek szellemében a nyugati telepések gyakran úgy jelentek meg a korabeli leírásokban, mint akik rendszeresen gyakorolják a szentimentális viselkedés különböző formáit. Ez a tulajdonságuk leginkább az idegenekkel szemben tanúsított vendégszeretetük formájában merült fel.¹⁰² Latin-Amerikával kapcsolatban például az „agresszív külpolitika” keveredett az ottani népek iránt érzett „nagyilekűséggel”, a szentimentális demokrácia jegyében.¹⁰³

Burstein szerint tehát a 19. századra átalakult az amerikai szentimentalizmus ideológiája és gyakorlata a kiteljesedő demokrácia eszméje jegyében. Egyrészt ekkorra az amerikaiak elfogadták, hogy az érzelem összeegyeztethető a haszonszerzés üzleti elvével, és a „természetes érzelem” számukra összekapcsolódott az „anyagi” fejlődéssel. Ennek megfelelően a kor hősei kevésbé törődtek már „mások sérülékenységével”, illetve a jótékonykodás feladatát ráruházták a „társadalomra”, „egyházakra” és a női érdekeltségű társulatokra.¹⁰⁴

A szentimentális politikai közösség az amerikai alkotmányozási vitában

Az előzőekben bemutatott munkák a szimpátia és szeretet kérdését módszertanilag annak politikai–kulturális vetületét tekintve alapvetően a korabeli – konkrét és átvitt értelmében vett – gravitációs felfogással kötik össze, vagyis azzal a gondolattal, mely szerint a távolság növekedésével egyidejűleg csökken az egyének közötti szimpátia és szeretet ereje. Ennek a nézetnek elméleti keretben való elemzését végezte el Daniel Wickberg, aki igyekezett feldolgozni a szimpátia szentimentalizmus és érzékenység időszakán is túlmutató hatását.¹⁰⁵ Eszmefuttatásának az egyik eredménye a szimpátia partikularisztikus és univerzalisztikus változata közötti különbség felismerése és kifejtése. Az előbbi a közelségen és hasonlóságon alapuló szimpátia elvét jelenti. E szerint bármilyen mértékű együttérzés vagy szeretet egymáshoz közel álló, illetve hasonló személyek között jöhet csak létre (ekkor a közöttük lévő távolság átvitt értelemben minimálisnak tekinthető). Ezzel szemben a szimpátia univerzalisztikus változata azon a tézisen alapul, mely szerint vonzalom, illetve szimpátia

⁹⁸ Burstein: *Sentimental Democracy*, 318.

⁹⁹ Burstein: *Sentimental Democracy*, 252.

¹⁰⁰ Burstein: *Sentimental Democracy*, 254–255.

¹⁰¹ Burstein: *Sentimental Democracy*, 286.

¹⁰² Burstein: *Sentimental Democracy*, 284.

¹⁰³ Burstein: *Sentimental Democracy*, 287.

¹⁰⁴ Burstein: *Sentimental Democracy*, 323.

¹⁰⁵ Wickberg, Daniel: *The Sympathetic Self in American Culture, 1750–1920*. In: McClay, Wilfred M. (ed.): *Figures in the Carpet: Finding the Human Person in the American Past*. Grand Rapids–Cambridge, 2007. 129–161.

az egymástól alapvetően különböző, illetve távol eső entitások között is kialakulhat, a közöttük lévő fizikai, biológiai, kulturális vagy tér- és időbeli távolság ellenére is.¹⁰⁶

Ez a különbségtétel, illetve az erre alapuló modell segítséget nyújthat többek között annak megértéséhez, hogy a korabeli amerikai politika szereplői milyen megfontolások alapján foglaltak állást egy-egy a közösséget megosztó vitás kérdésben. A továbbiakban egy ilyen problémakört, az amerikai alkotmányozás folyamatának egy szegmensét vizsgálom azzal a céllal, hogy kimutassam, a szimpátia előbb említett kétféle változata alapvetően befolyásolta az 1787. évi amerikai alkotmány ratifikációs vitájából győztesen kikerülő föderalisták érvelését az alkotmány alkalmasságával és működőképességével kapcsolatban. Mi több, mint látni fogjuk, világosan kimutatható, hogy annak nem pusztán egyik vagy másik változatára hivatkoztak előszeretettel, hanem mindkét variánst képesek voltak beépíteni az alkotmány legitimizálását szolgáló érvelésükbe. Mindezek kifejtéséhez ugyanakkor előzetesen röviden utalni szükséges az antiföderalista ellentábor elméleti alapvetésére.

Az alkotmány elfogadása mellett érvelő föderalisták ebből a szempontból is legjelentősebb írásai a Föderalista iratok (*Federalist Papers*) címen megjelent kötetben összegyűjtött változatban váltak ismertté. Ezek az iratok az alkotmány New York állambeli ratifikációs vitája kapcsán születtek, három szerző, Alexander Hamilton, John Jay (1745–1829) és James Madison tollából, akik egységesen Publius álnéven jegyezték a politikai esszéket. Ezért az alábbiakban elsősorban ezekre a dokumentumokra támaszkodva kíséreltem meg bemutatni a föderalisták politikai szimpátiával kapcsolatos nézeteit az új föderatív rendszert illetően.

Az alkotmány 1787. évi megalkotását követő ratifikációs vitában a dokumentum elfogadását ellenző antiföderalisták egyes államokhoz köthető és mindenekelőtt a központi kormányzat megerősítését célzó alkotmányjogi és politikaelméleti változásokkal kapcsolatos fenntartásait hangoztatták.¹⁰⁷ Ugyanakkor a ratifikációs vita során olyan szempontok és érvek is megfogalmazódtak, amelyek a szentimentalizmus által meghatározott elméleti keretben értelmezhetők, és ezek jó része az antiföderalisták tevékenységének az eredményeképpen merült fel.

Az antiföderalisták politikai szimpátiával kapcsolatos, az alkotmánnyal szembeni fenntartásai alapvetően annak partikularisztikus változata köré épültek. Ennek az álláspontnak pedig az volt az alapvetése, hogy a nép akaratára épülő képviseleti rendszer valójában akkor működhet csak igazán sikeresen, ha az adott politikai entitás népessége kulturális, társadalmi és gazdasági értelemben homogén. A heterogén összetételű népesség számára ugyanis nem lehetséges olyan kormányzatot alkotni, amely megfelel sokszínű, ellentmondásos jellegének.

A Cato álnéven író, New York állambeli antiföderalista szerző szerint ez a képlet jellemezte az Egyesült Államokat, ahol az északi és déli államok lakói közötti kulturális és gazdasági különbségek miatt lehetetlen eredményesen működtetni egy olyan szövetségi kor-

¹⁰⁶ Erről részletesen lásd: Wickberg: *The Sympathetic Self in American Culture*, 156–157.

¹⁰⁷ Az új, szövetségi alkotmány 1787 májusa és szeptembere között készült el, érvénybe lépéséhez kilenc állam ratifikációjára volt szükség. A folyamat ez utóbbi szakasza 1788 júniusára zárult le, amikor New Hampshire állam ratifikációs konventje elfogadta a dokumentumot. New York állam csak ezt követően, tizenegyedik államként hagyta jóvá a dokumentumot, amit részben magyaráz az a tény, hogy a közvélemény rendkívül megosztott volt az új alkotmánnyal kapcsolatban, és sokáig az antiföderalisták uralták azt. Az alkotmányozás folyamatára lásd: Beeman, Richard: *Plain, Honest Men: The Making of the American Constitution*. New York, 2009., illetve Maier, Pauline: *Ratification: The People Debate the Constitution, 1787–1788*. New York, 2010.

mányzatot, amely megfelel mindkét régió lakosságának. A déli területeken, írja, „bátorítják a rabszolgaságot, és [...] a szabadságot természetszerűleg kevésbé tisztelik és védelmezik”, és így az ott élők „nem tudják, milyen az, ha saját munkájukkal kell vagyont szerezniük, nem tudják, miként kell gazdálkodni munkájuk eredményével.” Ezért a szabadsághoz fűződő viszonyuk és „érdekeik” tekintetében alapvetően különböznek „az északi államok” lakóitól, mivel ott „a szabadság, függetlenség, szorgalom, egyenlőség és a takarékság természetesen következnek az éghajlatból és a termőtalajból”.¹⁰⁸

Szerinte ezek az alapvető különbségek képezik az akadályát annak, hogy az egyik állam polgára ugyanolyan mértékben legyen „érintve” a saját, mint a másik állam ügyeiben. Ennek pedig az az oka, hogy az emberi „kötelékek” a családon belül a legerősebbek, és onnan kezdve gyengülnek. A nemzeti szinten pedig már nem érvényesülhetnek az állami szintre még jellemző, „ismeretsegből, szokásokból és hasonló életmódból” fakadó kapcsolatok.¹⁰⁹ Cato tehát a szimpátia és szeretet partikularisztikus változatát véve alapul amellest érvelt, hogy az nem érvényesülhet az Unió egymástól gyökeresen eltérő régióinak és lakosainak viszonylatában, illetve az egyes államok lakosai nem fognak szeretetközösséget alkotni más, az övéktől különböző államokkal.

Ezért szerinte az államok polgárai nem fognak „ugyanolyan kötelességet” érezni egymás iránt, mint saját maguk irányában, és nem fognak ugyanolyan „gondossággal őröködni mások élete, szabadsága és tulajdona felett”, mint a saját maguké felett.¹¹⁰ Emiatt nem kívánatos az új alkotmány által létrehozott politikai struktúra, mivel az Cato szerint az államok kormányzatait leépítve egyetlen közös kormányzatot hozna létre,¹¹¹ és így képtelen lenne kezelni a fent említett, Unión belüli különbségeket, illetve azok következményeit.

Egy másik fontos probléma, amit az antiföderalisták az alkotmánnyal kapcsolatban felvetettek, és a politikai szimpátia kérdéséhez is kapcsolódik, a reprezentáció kérdése volt. Az új alkotmány kétkamarássá alakította a szövetségi törvényhozást (szenátus és képviselőház), és a lakosság arányában, 30 ezer főben határozta meg az egy képviselő választásához szükséges, meghatározott elvek alapján számított lakosság számát. Ugyanakkor értelemszerűen a képviselők és választók arányának eltolódását eredményezte az új konstrukció, amely szerint több választóra jutott egy képviselő. Az antiföderalisták szerint ez viszont azt jelentette, hogy a szövetségi képviselők számának csökkenésével lehetnek majd olyan érdekek, amelyek nem kapnak megfelelő képviseletet a szövetségi törvényhozásban.

A Brutus álnéven író antiföderalista szerző a képviselet eme problematikáját egyértelműen összekapcsolta a politikai szentimentalizmus kérdéskörével. Nézete szerint a sikeres képviselet alapja az, hogy a választók és a képviselők között hasonlóságnak kell fennállnia. Erre azért van szükség, mert csak a néppel azonos érzelmű és kultúrájú tisztségviselők értik meg annak érdekeit, és fogják fel érzelmeiket. Brutus szerint „maga a kifejezés, hogy képviselő, feltételezi, hogy annak a személynek vagy testületnek, amelyet erre a célra választottak, hasonlítania kell azokra, akik megválasztották őket – az amerikai nép képviseletének, amennyiben valódi képviseletről van szó, olyannak kell lennie mint a nép.”¹¹² Ugyanis „azoknak, akik a népet képviselik, annak érzetével és érzéseivel bírnak, és az ő érdekeik kell, hogy vezéreljék [...] Ennek következtében a nagy kiterjedésű és ezért sokféle társadal-

¹⁰⁸ Cato in Storing, Herbert J. (ed.): *The Complete Anti-Federalist*, vol. 2. Chicago – London, 1982. (a továbbiakban: Storing) 112. Az idézeteket saját fordításban közlöm. V. Z.

¹⁰⁹ Cato in Storing, 112.

¹¹⁰ Cato in Storing, 112.

¹¹¹ Cato in Storing, 113.

¹¹² Brutus in Storing, 379.

mi csoportot magában foglaló Egyesült Államokban a lehető legnagyobb számú képviselőre van szükség ahhoz, hogy a képviselet elve maradéktalanul érvényesüljön.¹¹³ Következésképpen minden társadalmi osztálynak megfelelő képviseletet kellene kapnia a képviseletházban oly módon, hogy saját maga közül választ megfelelő arányban képviselőt.¹¹⁴

Ezt a képviseletet pedig Brutus szerint más nem láthatja el, csak az, aki közülük való, ugyanis „a képviselőknek bensőséges tudással kell bírniuk a társadalom különféle rendjeinek szükségleteiről, és meg kell érteniük azok érdekeit”.¹¹⁵ Ezért például a középosztálybeliek érdekeit csak ugyanennek a társadalmi csoportnak a tagjai tudják megfelelően képviselni, a felsőbb osztálybeliek nem. Az utóbbiak ugyanis, mutat rá Brutus, „nem ismerik a középosztálybeliek érzelmeit, képességeit, szükségleteit és nehézségeit, híján vannak az irántuk való szimpátiának és együttérzésnek”.¹¹⁶ Más szóval, a középosztályok képviseletét nem láthatják el a felsőbb osztálybeliek, mivel Brutus szerint a partikularisztikus szimpátia hatálya alá esnek. Nem képesek arra, hogy átérezzék a tőlük különböző osztályok helyzetét, hogy együtt érezzenek velük, és képviseljék érdekeiket.

Az antiföderalisták tehát úgy vélték, hogy a szövetségi törvényhozásban a viszonylagosan alacsony számú képviselő nem alkalmas arra, hogy leképpezze az összes társadalmi osztályt, és univerzalisztikus szimpatikus képességek híján nem is fogják más osztályhoz tartozók érdekeit képviselni.

Jóllehet a politikai szentimentalizmus problémakörének tekintetében az antiföderalisták elsősorban a szimpátia és szeretet partikularisztikus változatát részesítették előnyben, bizonyos tekintetben esetükben kimutatható az univerzalisztikus szimpátia válfaja is. Ez a különbségeken túlmutató szimpátia pedig szintén az osztályok problémájához kapcsolódott.

Melancton Smith (1744–1798) New York állam ratifikációs vitájában fejtette ki nézeteit arról, hogy a középosztálybeli képviselők képesek arra, hogy szimpátiájuk révén a tőlük alapvetően különböző szegényebb osztályokkal együtt érezve ellássák azok politikai képviseletét is a szövetségi törvényhozásban. Véleménye szerint a középosztály az, amelynek tagjai kellő mértékben „ismerik a nép közös gondjait, valamint hogy mi foglalkoztatja azt”.¹¹⁷ Smith szembeállítja a középosztálybelieket a tehetősékekkel, akik vagyoni és társadalmi helyzetüknél fogva nem képesek együtt érezni sem a szegényekkel, sem pedig a középosztálybeliekkel.¹¹⁸ A középosztály ezzel szemben rendelkezik a szimpátia képességével bármely más társadalmi csoport irányában, ugyanis ők azok, akiknek érdekeik azonosak a közjával, mi több, egyesítik a tehetőségek és szegények érdekeit is.¹¹⁹ Smith tehát a középosztályban vélte felfedezni az univerzalisztikus szimpátia letéteményesét az Unió politikai rendszerében, és ezért az ő képviseletük erősítését szorgalmazta, amellet érvelve, hogy a társadalmi különbségeken átnyúló szimpátiájuk révén nem pusztán a saját, hanem mások képviseletét is képesek ellátni.

A fentiekkel szemben a föderalisták szeretet és szimpátia felfogása alapvetően abban különbözött az antiföderalistákétól, hogy egyrészt annak partikularisztikus változatát a nép

¹¹³ Brutus in Storing, 380.

¹¹⁴ Brutus in Storing, 380–381.

¹¹⁵ Brutus in Storing, 380.

¹¹⁶ Brutus in Storing, 381.

¹¹⁷ Smith in Storing, 157.

¹¹⁸ Brutus in Storing, 158.

¹¹⁹ Brutus in Storing, 159.

körében azonosították, másrészt a szövetségi képviselők és a nép között is igyekeztek kimutatni, továbbá a szimpátia és szeretet univerzalisztikus változatát az alkotmány által meghatározott képviseleti rendszer keretein belül vélték felfedezni a szövetségi képviselők és a nép viszonylatában.

Az érzékenység kultuszát a ratifikációs vitában vizsgáló, fentebb már hivatkozott Sarah Knott alapvető különbséget tételez az antiföderalisták és a föderalisták szimpátia felfogása között, jellemzően a képviselet tekintetében. Míg szerinte az előbbiek a hasonlóságon és a lokalitáson alapuló szimpátiát tartották kívánatosnak képviselők és választók tekintetében (mimetikus – *mimetic sympathy*), addig az utóbbiak a helyi kötelékeken alapuló hasonlóságon felülemelkedő, szuperlatív (*superlative*) szimpátiát preferálták, amely a szövetségi kormányzati szint és a közjó iránt elkötelezett, így képes felülemelkedni a helyi érdekeken. Ennek következményeként a föderalisták a szövetségi képviselőktől a helyi iránti szimpátián túlmutató elkötelezettséget vártak el, és műveltséghez, vagyonossághoz kötötték azt.¹²⁰ Knott fogalomhasználatának és elemzésének hiányossága ugyanakkor, hogy a hasonlóság és különbözőség fogalmait a lokális és szövetségi viszonylatában határozza meg, holott azokon belül is szükséges vizsgálni a szimpátia és szeretet gravitációs modelljét. Az így megjelenő struktúrák megragadására pedig alkalmasabb Wickberg modellje, mivel annak révén megmagyarázható, hogy a lokális és a szövetségi szint mégis hogyan kapcsolódik össze a partikuláris vagy az univerzalisztikus szimpátia révén.

Szentimentális szempontból nem feltétlenül különül el egyértelműen a Knott által leírt módon a két fél ratifikációs vitában képviselt álláspontja, ugyanis egyrészt a föderalisták valójában ugyanúgy építettek a hasonlóság elvére a szimpátia Unión belüli meghatározásakor, mint ellenlábasaik, illetve amikor az eltérő, a különbségek ellenére érvényesülő szimpátia koncepcióját alkalmazták, nem feltétlenül a szövetségi szint lebegett a szemük előtt. Ráadásul az antiföderalisták is alkalmazták a hasonlóságon túlmutató szimpátia változatát.

Fentebb már láttuk, hogy az antiföderalisták az Unió lakosságát túlságosan heterogén összetételűnek ítélték ahhoz, hogy az új alkotmány alapján létrehozandó politikai rendszer fenntartható legyen. A föderalisták ezzel szemben ugyanennek a népességnek a homogén jellegét vallották. John Jay például a 2. Föderalistában kijelenti: a „Gondviselés” „ezt az összefüggő országot egy egységes népnek adta – egy olyan népnek, amely ugyanazon őstől ered, ugyanazt a nyelvet beszéli, ugyanazt a vallást vallja magáénak, ugyanazokhoz a kormányzati elvekhez ragaszkodik...”¹²¹ Ez az azonosság pedig alapját képezi a népet összetartó kötelékeknek. „Úgy tűnik, ez az ország és ez a nép egymásnak teremtetett, és a Gondviselés rendelte úgy, hogy egy ilyen örökség, amely annyira megfelel és illik egy testvéri közösséghez, amelyet a legerősebb kötelékek kötnek össze, soha nem bomlik fel békétlen, egymásra féltékenykedő és idegen szuverenitásokká.”¹²² Ha erre a katasztrófára sor kerülne, fejt ki Jay az 5. Föderalistában, „az irigység és féltékenység hamar kioltják a bizalmat és a szeretetet, és az egyes konföderációk partikuláris érdekei, nem pedig az összamerikai általános érdekek lennének törekvéseik céljai”.¹²³

Madison szintén azokat a szálakat hangsúlyozza, amelyek a föderális szinten összetartják az amerikai népet. Amint azt a 14. Föderalistában írja: „Ne hallgassatok a természetellenes hangra, mely azt mondja nektek, hogy az amerikai emberek, akiket a szeretet meg-

¹²⁰ Knott: *Sensibility and the American Revolution*, 243–244.

¹²¹ Kramnick, Isaac, (ed.): *The Federalist Papers*. Harmondsworth, etc. 1987. (a továbbiakban: *Federalist*), 91.

¹²² *Federalist*, 91.

¹²³ *Federalist*, 101.

annyi szála köt össze, többé már nem tudnak együtt élni ugyanannak a családnak a tagjaiként. [...] a rokon vér, az összekeveredett vér, amit szent jogaik védelmében ontottak, megszentelt Uniójukat, és borzalmat vált ki arra a gondolatra, hogy idegenné, vetélytársá, ellenséggé váljanak egymás számára.”¹²⁴ A Jay és Madison által megállapított szentimentális kötelékek a szimpátia partikularisztikus változatán alapulnak, és feltételezik az amerikai nép homogén összetételét, illetve a hasonlóság elvére alapozva biztosítják a politikai egység alapjait.

Ami a szövetségi kormányzat és a nép közötti szimpátia és szeretet partikularisztikus változatát illet, azt a föderalisták leginkább a törvényhozás tekintetében igyekeztek kimutatni. Madison például a 49. Föderalistában kifejti, hogy a szövetségi kormányzat három ága közül a törvényhozás és azon belül a Képviselőház az, amely a legközelebb áll a néphez. Az utóbbiak szimpátiát éreznek a képviselők iránt, ugyanis közeli kapcsolatban állnak velük. Ezek a kapcsolatok pedig a hasonlóság elvén alapulnak, „vérségi”, „baráti” és „ismeretségen” alapuló kötelékek – ahogy fogalmaz.¹²⁵

Ezen túlmenően, amint azt Madison az 56. Föderalistában megállapítja, a szövetségi törvényhozás tagjai más módon is kötődnek az államok politikumához: ismeretségi szálak fűzik őket az államok törvényhozásaihoz, ugyanis valószínűleg már működtek ott képviselőként, és tisztában vannak a helyi politika ügyeivel, mivel részt vettek és ismereteket szerezték az állami törvényhozásokban.¹²⁶

Hasonlóképpen látja Jay a szövetségi kormányzat és a nép közötti kötelékeket, és közülük kiemeli azokat, amelyek a szenátus tagjait, sőt magát az Egyesült Államok elnökét is a néphez fűzik. Amint azt a 64. Föderalistában kifejti, a szövetségi hatalom ezen ágait olyan erők kötik a néphez, melyek révén biztosítható az iránta való „felelősség”. Ezt a néphez való „hűség” mellett többek között a „családi szeretet és ragaszkodás” fogják biztosítani.¹²⁷ Azaz, Jay szerint, jóllehet a szenátus, illetve az elnök a szövetségi szinten, az államoktól elkülönülve fejtik ki tevékenységüket, valójában szentimentális szálak fűzik őket a néphez, így nem fognak annak ellenében tevékenykedni. Nézete szerint tehát léteznek olyan, partikularisztikus szimpátián alapuló szálak, amelyek összekötik a szenátus tagjait és az elnököt mint a szövetségi végrehajtó hatalmat az egyébként tőlük különálló néphez.

Ugyancsak a partikularisztikus szimpátia elve alapján érvel Hamilton a mellett, hogy a különféle osztályok megfelelő módon tudják egymást képviselni a szövetségi törvényhozásban. Amint azt a 35. Föderalistában kifejti, az antiföderalisták aggodalma ellenére minden osztály képviseletet kaphat a szövetségi törvényhozásban, ugyanis azokat a társadalmi csoportokat, amelyek nem tudnak képviselőket választani a Kongresszusba, mások nagyszerűen tudják majd képviselni.¹²⁸ Gondolatmenete szerint jóllehet látszólag különbözik a „munkások” (*mechanics*) és „iparosok” (*manufacturers*) osztályától, a „kereskedők” (*merchants*) osztálya tudja őket a legmegfelelőbben képviselni. Ennek pedig az az oka, hogy közös érdekekkel bírnak. A „munkások” és „iparosok” „tudják, hogy a kereskedő természetes patrónusuk és barátjuk, hiszen ők látják el az utóbbiakat a kereskedéshez szükséges áruval, és tisztában vannak azzal [...], hogy az érdekeiket a kereskedők hatékonyabban képesek ér-

¹²⁴ Federalist, 144.

¹²⁵ Federalist, 315. Madison azért hangsúlyozza ezeket a szálakat, mert általuk a törvényhozás a szövetségi kormányzat többi ágához képest különös jelentőségre tesz szert a többi szövetségi hatalmi ág rovására, ami többek között indokolja az egyensúly megeremtését közöttük.

¹²⁶ Federalist, 341.

¹²⁷ Federalist, 380.

¹²⁸ Federalist, 233.

vényesíteni, mint saját maguk”, ugyanis képességük nem elegendő ahhoz, hogy megvédjék azokat a Kongresszusban.¹²⁹

Ugyanúgy a hasonlóságon alapuló partikularisztikus szimpátia érvényesül Hamilton érvelése szerint a földhöz kapcsolódó társadalmi csoportok esetében. Ezek a „földbirtokosoktól” a „legszegényebb bérlőig” a földet érintő adók révén összekapcsolódnak érdekek tekintetében, hiszen mindannyian abban érdekeltek, hogy ezek az adók minél alacsonyabbak legyenek. A „közös érdekről pedig mindig feltételezhetjük, hogy az a szimpátia legbiztosabb köteléke” – érvel Hamilton.¹³⁰ Hamilton tehát homogenizálja az Unión belül létező, földtulajdonhoz kapcsolódó társadalmi csoportokat, és a szimpátia érdeken alapuló partikularisztikus változatának kötelékeit azonosítja az esetükben.

Mindazonáltal Hamilton a szimpátia univerzalisztikus változatával is számol a képviselet tekintetében. Amellett érvel, hogy létezik olyan társadalmi csoport, amely a többi, tőle különböző csoportok érdekeit képes képviselni. Ezt a csoportot pedig a „tanult szakmák” tagjai alkotják, akik nem tartoznak semmilyen más osztályhoz, így semlegesek, és egyformán tudják képviselni a többi csoportot is a szövetségi törvényhozásban. Ők valójában a köztársaság összérdekét képviselik.¹³¹

A szimpátia univerzalisztikus változatának egy másik példája a föderalisták világában szintén az osztályok problematikájával függ össze. Robert Livingston (1746–1813) a New York állambeli ratifikációs konvenció vitája során fejtette ki azon nézetét, hogy valójában a tehetősek azok, akik képesek együtt érezni a szegényekkel, vagyis a tőlük különböző társadalmi csoporttal. A szegényeket ugyanis kizárólag a saját problémáik foglalkoztatják, ezért érzéketlenek mások szenvedése, nyomorúsága iránt: „azok, akik a leginkább el vannak foglalva a saját gondoljaikkal és nyomorúságukkal, a legkevesebb szimpátiával viseltetnek mások nyomorúsága iránt” – jelentette ki. „A szegények szimpátiája általában önző, míg a gazdagoké inkább érdektől mentes érzelem.”¹³² Az univerzalisztikus szimpátiára való képesség a gazdagok részéről pedig következőképpen lehetővé teszi, hogy a tőlük különböző társadalmi csoportok érdekeit is képviseljék.

Ez a föderalista érvelés is az új alkotmányhoz tartozó képviseleti rendszert erősítette, hiszen nem az antiföderalisták által preferált összképviseletet tartotta követendő eszménynek, hanem a reprezentációnak az univerzalisztikus szimpátiára is építő, bizonyos társadalmi csoportokat mások által kiváló rendszerét.

Mint láttuk tehát, jóllehet eltérő nézeteket vallva és eltérő céllal, a föderalisták nem tartózkodtak a szimpátia partikularisztikus változatának használatától, és a hasonlóságon alapuló szeretet- és szimpátiakötélékeket olyan tekintetben is igyekeztek kimutatni, amelyben az antiföderalisták logikája szerint azok nem léteztek. Egyrészt az amerikai népet összetartó, a föderális Unió alapjaként tételezték a centripetális erőt jelentő szentimentális kötelékeket, másrészt az egymástól elkülönülő szövetségi és állami kormányzati szint közötti kapcsolat bizonyítására is használták azokat. Ugyanezt a célt szolgálta az univerzalisztikus változat megjelenése érvelésükben, mely a képviselők és választók közötti különbségeket meghalad-

¹²⁹ Federalist, 233.

¹³⁰ Federalist, 234.

¹³¹ Federalist, 234–235. A „tanult szakmák” képviselői ügyvédek, orvosok, illetve egyházi emberek voltak.

¹³² Kaminski, John P. – Saladino, Gaspare J. et al., (eds.): *The Documentary History of the Ratification of the Constitution*. Vols. XX–XXIII. *Ratification of the Constitution by the States*. New York. Madison, 2003–2009. XXII. 1811.

va volt hivatott hozzájárulni a föderatív harmóniához. Az is világossá válhatott a fenti elemzésből, hogy a föderalisták az antiföderalistáknak a központi kormányzat centralizálására vonatkozó félelmeire reagálva elsősorban a szövetségi hatalmi ágaktól a nép felé irányuló szimpátia és szeretet jelenlétét igyekeztek kimutatni az Unióban – az eredményes ratifikáció érdekében.